

LEA

We know
books

Editor: Călin Vlasie

Redactare: Cosmin Perța

Tehnoredactare: Adriana Vlădescu

Pregătire de tipar: Marius Badea

Design copertă: Ionuț Broșțianu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

UNGUREANU, CORNEL

Arta paricidului la români / Cornel Ungureanu. - București :

Cartea Românească, 2017

ISBN 978-973-23-3204-7

821.135.1.09

Copyright © Editura Paralela 45, 2017

Editura Cartea Românească este un imprint al Editurii Paralela 45

Calea Victoriei 133, sectorul 1, București

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.cartearomaneasca.ro | www.edituraparelela45.ro

Cornel Ungureanu

Arta paricidului la români

O NOTĂ.....	5
POLITICA ȘI POETICA TRANSGRESIUNII.	6
1. FENOMENUL ARGHEZI. SUB PECETEA TAINEI.....	11
2. MIHAIL SADOVEANU ȘI CRONICILE POSIBILE ALE ISTORIEI NOASTRE. CELE VĂZUTE, CELE ȘTIUTE, CELE ÎNVĂȚATE.....	23
Drumurile. Încotro s-ar îndrepta ele.....	25
O religie și o convertire: masoneria.....	27
Despre ucenicie, altfel.	30
Alt arbore genealogic.....	32
3. PANAIT ISTRATI – FASCINAȚIA EXTREMELOR.....	37
4. MATEIU CARAGIALE ȘI VIAȚA FERICITĂ A ARNOTENILOR	43
Secolul care începe altfel.....	43
Cei trei Crai ai Apusului	45
Noul Ierusalim al Arnotenilor	48
5. HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU. DRUMURILE ASCUNSE ALE LUMII NOI.....	51
Maladiile vizibile și invizibile (I)	51
Orașe, case, familii	52
Maladiile vizibile și invizibile (II).....	55
6. CAMIL PETRESCU DESPRE METAMORFOZELE ARTEI MILITARE	57
Un scriitor cu experiența războiului, în miezul luptei de clasă	57
Camil Petrescu rescrie: avantajele și riscurile noilor metode.....	62
În căutarea „arborelui genealogic”. Întâlnirile cu Sadoveanu, Voiculescu,	

Eliade.	64
Oglinzile târzii ale romancierului	68
Artiști de odinioară și alte femei fatale	75

7. G. CĂLINESCU ÎN „ERA NOUĂ”. UN PROFESOR PENTRU TOATE

ANOTIMPURILE	79
Un sfetnic pentru un nou regim.....	79
Măștile bietului Ioanide.....	83
Recurs la Eugene Sue sau cum începe o „literatură nouă”.....	87
Moartea filor.....	91
Vin rânduri, rânduri, muncitorii	93
Primul dintre cititorii de literatură realist-socialistă: Gheorghe Gheorghiu Dej	95
O carte pe care primul secretar n-a mai citit-o: Scrinul negru.....	97
Și o părere venită pe unde scurte	99

8. EUGEN BARBU – LUPTELE CU ÎNALTA „SOCIETATE”	101
Mahalaua, Centru al lumii.....	101
Rătăcirile Pricepelui. Strălucirea, puterea și moartea	103
Recurs la biografie	105

9. EUGEN IONESCU – DEUS LUDENS ȘI MESAGERII SĂI..... 107

UN POST SCRIPTUM. MIRCEA STREINUL ȘI BASTARZII SĂI.

LITERATURA, UN PACT CU DIAVOLUL?	113
Diavolul, ca ființă bastardă.....	113
Numele ucigașe.....	115

dintre transcrierile revistei *Manuscriptum* au putut să sugereze drumul operei „în căutarea tatălui” și al unui arbore genealogic „convingător”.

Nimic mai infamant, într-o societate tradițională, ca mama să fie servitoare, ca tatăl abuziv să fi profitat de inocența femeii. Cum se poate salva fiul natural decât prin apel la șansa de a-și recupera biografia cu ajutorul imaginarului? Și Sadoveanu și Panait Istrati și Camil Petrescu și G. Călinescu se află într-o asemenea situație. Și, într-un fel, Mateiu Caragiale. Nu prea departe de aceste biografii fracturate se află istoriile personale ale lui Tudor Arghezi, ale Hortensiei Papadat Bengescu sau, mai aproape de noi, ale lui Marin Preda ori Eugen Barbu. O situație specială ocupă Petru Dumitriu, autorul unei mult studiate *Cronici de familie*. În societatea românească de după Unirea din 1918 a avea mamă de origine maghiară (fie și nobiliară) și un tată ofițer echivala o mezalianță. Procesul Tatălui și decizia paricidului apar cu insistență la Emil Cioran și la Eugen Ionescu și multe pagini ale Operei pot fi înțelese doar prin grila lor. *Omul revoltat/omul politic* își câștigă, prin optica acestora, înțelesuri noi. Poate că, în acest context, Tudor Arghezi ocupă locul cel mai important.

1. Fenomenul Arghezi. Sub pecetea tainei.

De ce, sub pecetea tainei, Tudor Arghezi? Fiindcă „taină” devine subiect al operei, încifrarea, unul dintre procedeele majore ale procesului de creație. Autorii caută „taină”, secretul personajelor și al lumii lor. Sunt, de multe ori, într-un univers alternativ, în care se petrec istorii de o abjecție sau de o cruzime greu de înțeles. Optează pentru religie, care devine o religie „secretă”. Sau pentru o nouă religie, mai bună, mai importantă decât cea care i-a adus pe lume. Se nasc din nou într-o lume nouă. Contestă cu energie lumea care a fost – cea din care fac parte părinții lor. Posibili sau imposibili. Oscilațiile lui Panait Istrati între comunismul moscovit și extrema dreaptă autohtonă pot fi citite sub acest semn. Scriitorul își recompune biografia prin negația „tatălui” trădător, dar și prin deificarea lui. El este Dumnezeu cel Rău, el stimulează demonia celorlalte personaje. Secretul călinescian îl descoperim în textele cvasipolițiste – „rescrise” sub semnul parodiei. Mascarea și de-mascarea ar fi operațiunile care îl preocupă pe autor. În romanele Hortensiei Papadat-Bengescu de-mascarea aduce în centrul cărților o lume bolnavă: aceștia sunt iluștri care ocupă scena publică. Deificarea și macularea sunt cele două gesturi întemeitoare în scrisul lui Mateiu Caragiale, ca și în opera lui Eugen Barbu. Starea regală corespunde demoniei, cele de sus sunt echivalente cu cele de jos.

Am insistat asupra unor scrieri din anii cincizeci semnate de Sadoveanu, G. Călinescu, Camil Petrescu fiindcă ele ilustrează, mai bine de cât altele, operațiunea de paricid pe care o operează imaginarul scriitorului. În 1948 Sadoveanu, Camil Petrescu, G. Călinescu privesc cu atenție „noua lume”.

Iar după 1955 și Arghezi. Dacă n-au făcut parte din lumea „tradițională”, cu un Tată legitim, cu o familie bine așezată în „lumea care a fost”, de ce să nu se apropie de „noua lume”? De ce să nu imagineze Noua lume?

Tudor Arghezi s-a născut la 21 mai 1880. Știm că este unul dintre personajele gigantice ale scrisului românesc, dar... biografia lui are/avea multe pagini necunoscute. Sau mai puțin cunoscute. Cine i-au fost părinții, bunicii, sunt întrebări alunecoase, cu destule răspunsuri alimentate de prejudecățile românescului arhaic, pentru care arborele genealogic se sprijinea pe răspunsuri sigure. Biografiile lui Sadoveanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, Hortensia Papadat-Bengescu au fost mai mult sau mai puțin retușate: numiții nu vin dintr-o familie demnă de respect. Unele hârtii au fost retușate chiar de scriitori în cauză, aruncând în aer râvna unor cercetători iubitori de hârtii clare.

În 2015 apare, în maghiară și română, volumul lui Ferenczes Istvan, *Arghezi – Ergezi*, ediție bilingvă, Editura Harghita, Miercurea Ciuc, rod al unor cercetări îndelungate, în biblioteci, arhive, publicații. Studiul lui Ferenczes Istvan arată că mama lui Arghezi s-a numit Ergezi, că era dintre secui, că a ajuns în București, servitoare. Nu mai era un secret că Arghezi purta amintirea unor locuri din Ardeal pe unde ar fi fost împreună cu mama sa. Prin locurile în care trăise mama sa¹.

Arghezi sau Ergezi?

Unii istorici literari presupuneau că *Ochii Maicii Domnului* (1934) ar fi legată de biografia scriitorului. Posibil, scriam altădată, că e o carte în care el face dreptate Mamei Sabina. Mama din romanul *Ochii Maicii Domnului* se trage din cea mai înaltă aristocrație. Călătorește, se inițiază, trăiește într-o lume înaltă care încearcă să răspundă marilor întrebări ale identității. E între medicii unui mare Sanatoriu unde se încearcă vindecarea naturii umane. Directorul se numește Marc Gauthier și e „un mare medic și un mare latinist”. „El cânta *Metamorfozele* în original, pe o bancă în parc, însoțindu-se din gitară, savant nițeluș detracat prin contactul cu bolnavii lui atinși de confuzie și de halucinare”. Sabina rămâne o perioadă între

¹ Vezi Tudor Arghezi, *Opere III. Publicistică (1896-1913)*, Ediție îngrijită și note bibliografice de Mitzura Arghezi și Traian Radu. Prefață de Eugen Simion. Academia Română, Editura Academiei Române, univers enciclopedic, București, 2015 pp. 2-4

bolnavii „cuprinși de confuzie și halucinare”. Doctorul Ax stă împreună cu cadavrele – studiază longevitatea. Nemurirea.

Într-o călătorie (într-un tren de lux, pe măsura condiției sale și a Bărbatului pe care-l întâlnește, înalt ofițer englez) se îndrăgostește, se căsătorește printr-un ritual al Iubirii. Ofițerul, ilustru aristocrat, moare și Sabina îi naște fiul: pe Vintilă.

Vintilă, la 22 de ani, arată însușiri excepționale. „Autobiografia” argheziană oferă imaginea unei generații – a relației scriitorului cu ea: „Vintilă se găsea de acord cu toată generația lui, născută dintr-odată, prin fenomenul inexplicabil al strămutării, cu o pasiune pentru gândul crud și cu adevărul urmărit cu prinzătoarea și cu săgeata. Ea nu mai cerea nimic, respingând autoritatea dreptului de a împărți gradat și limitat și socotindu-se așezată deasupra cântarului în funcțiune pentru drămuirea miligramului de licărire interioară. Vroia să înlocuiască lumea găsită la cântare, grătare și suite, cu lumea ei, pricepută să discearnă și să cumpănească”. Sunt anii „tinerei generații”, sub semnul căreia ar trebui să se împlinescă scriitorul: „E un noroi adânc, de mațe și bojoci, se gândea Vintilă”. Întrebările privind nașterea revin și răspunsurile se îndreptă către credință: „Chestiunile în legătură cu originile noastre o tulburau atât de vizibil pe mama, încât am înțeles că trebuie evitate... Despre mine personal aș putea răspunde cu legitimațiile Noului Testament, că sînt fiul lui Dumnezeu”.

E singurul răspuns clar care ne rămâne.

Un răspuns care mai are nevoie de adăugiri. Vintilă pare a-și găsi un loc în lumea bună a orașului, până când îi roagă pe prietenii săi să meargă la o mănăstire. „În biserica din cetate se citea slujba înserării. Intrând, vizitatorii făcură pasul cu băgare de seamă și cu stângăcie. Călugării umpleau biserica, stranele, marginile și mijlocul, înșirați câte trei pe o latură și alta, și lăsând între tindă și altar o trecere îngustă”.

Locul e pregătit pentru marea întâlnire: „Înmulțit cu îngerii, cu sfinții, cu mucenicii și cuvioșii zugrăviți, de un chip și o asemănare cu ei și care înfățișau pe înaintași, pe străbuni, din sihăstria și schituri, plecați la timpul lor de la vecernii și utrenii și pogorâți în chiliile de lut, numărul norodului de față era nemărginit...”.

E pregătit pentru întâlnirea lui Vintilă cu mama sa – pentru despărțirea de ceilalți: „Unul câte unul, oaspeții întârziu pe la iconostase, având fiecare un gând șoptit și o rugăciune a lui. Vintilă înainta sfios, cu capul plecat. Subt policantru, el se trezi în mijlocul unui gol, ocolit în înconjurul mare. Bătrânii pravilei ședeau în strănile rotunde: toate autoritățile mănăstirii”.

Urmează întâlnirea – minunea. Înțelesurile magnifierii: „Vintilă mai făcu un pas. Din icoana Maicii Domnului se uita la el și zâmbea Sabina... Ochii erau tot atât de frumoși ca mai înainte și fața tot atât de proaspătă îi era”.

E maica Domnului, nu e (sau e?) Sabina. Care nu-și mai aduce aminte de William Horst, tatăl. A fost el, William Horst, tatăl? Vintilă rămâne în mănăstire. În lumea unei istorii sacre.

Cimitirul Buna-Vestire (1936) apasă și mai hotărât întrebările. Aceleași întrebări despre naștere, moarte, înviere. Scriitorul e și mai necruțător cu lumea lângă care ar trebui să trăiască Unanian-Gulică. E inteligent, e harnic, își dă doctoratul după eforturi substanțiale. Dar cum se obține acest titlu, cel de „doctor”? Unanian-Gulică, tată a șase copii, a muncit, ceilalți... Ceilalți urmăresc doar însoțiri profitabile, căsătorii folositoare. Geniul arghezian al deformării nu trăiește doar în publicistica de zi cu zi a marelui scriitor, ci și în romane. Lumea își trăiește căderea.

E monstruoasă: „Aparținând unei familii bogate, mumia lui ar fi putut să se alipească de o față de naștere bună. Toate fetele, toate văduvele, mătușile, bunicile, au fugit de el. L-au alungat servitoarele și l-au batjocorit prostituatele, lăsându-i o foame de femeie care-i munceau măruntaiele aprig. Acestui vampir bugetivor, care se cojește permanent, ca o bubă uscată, frumoasa cucoană a unui bărbat care nu a putut nici să o îmbrățișeze, i-a dat cu mare belșug tot ce i-au refuzat femeile slute...”

O lume infirmă, care trebuie înțeleasă și prin sensibilitatea excepțională a unui scriitor care „a fost aruncat pe lume”.

Ministrul, ins înălțat prin concesiile odioase – ca orice vampir bugetivor – e nașul lui Gulică. I-a botezat copii. Gulică îi cere sprijinul, iar ministrul îl numește pe finul său intendent la Cimitirul Buna-Vestire. Este administratorul cimitirului, loc prin care se perindă tot felul de

personaje să-și jelească morții. E partea a doua a romanului, cu fiinte rămase orfane, văduve etc. Personaje care trăiesc „suferința despărțirii”. Cum înțelege această lume moartea? Moartea? Unor critici li s-a părut a recunoaște contemporani care au împlinit ridicolul vieții literare prin simpatii/antipatii succesive. Cum se familiarizează doctorul în științe cu Cimitirul?

Va fi vizitat de forțele de ordine care vor să afle știri despre „învierea” unor „dispăruți” „morți”. Învierea ar fi partea a treia a romanului. Forțele de ordine vor să afle dacă numiții au înviat. Dacă Eminescu sau Kogălniceanu au înviat. Nu înțeleg de cei sunt vii. Oficialitățile vor să-i aresteze – vor ca ei să nu mai fie. Ca istoria să nu mai existe.

Dacă în *Ochii Maicii Domnului* scriitorul numea Nașterea, în *Cimitirul Buna-Vestire* ar fi vorba de Înviere. Ce fac oficialii, ce fac obișnuințele noastre nefericite în fața Învierii? Ce să facă altceva decât să-și activeze necredința, incapacitatea de a crede? Incapacitatea de a crede în sacralitatea Nașterii și a Învierii?

Semnul Tatălui. Verbul «a muri» este conjugat de scriitor, mai întâi, sub semnul Tatălui. Ferenczes Istvan, ultimul biograf al lui Arghezi arată că profesorul Popescu-Cadem a s-a apropiat cu succes de „biografia tatălui”: „Identitatea tatălui lui Arghezi a fost elucidată, în mod univoc, de către profesorul Popescu-Cadem deși... nu este vorba de o rezolvare simplă, ușoară”. Cu alte cuvinte, cercetările lui Popescu-Cadem au evitat un șir de piste false numite de alți biografi. De alte documente improvizate. Popescu-Cadem arătase că tatăl lui Tudor Arghezi, Nae Theodorescu, s-a născut la Craiova, nu în altă parte. Și la trei ani după nașterea poetului, Nae Theodorescu, se căsătorește (în 1883) cu doamna Anastasia, nu cu mama poetului, și se mută la Pitești. Se poartă frumos cu fiul său nelegitim, îl sprijină, până când „il zărește în tovărășia lui Macedonski, pe terasa unei cafenele”. Îl dezmoștenește? Da, crede Popescu-Cadem. Da, scrie Ferenczes Istvan. Poezia *Tatălui meu*, scrisă de la 16 ani de Arghezi pare a fixa momentul despărțirii: „De-o fi târziu sau înnorat / urmează-ți drumul apucat, – / E prea târziu să mă rechemi, / Eu sunt copil uitat de vremei / O, lasă-mă să mor, să pier... / Destule stele sunt pe cer. / Urmează drumul apucat, / De-o fi senin sau înnorat”.

Poezia dedicată *Tatălui meu* trebuie așezată lângă *Moarte* „Candela pâlăia fumegând, azvârlind peste pereții cojiți ai odăii umede un violet sclipitor. Balanțierul pendulei tăcânea monoton, mișcându-se rar și cadențat. O broderie albă de mucegai, presărată cu flori de puf vinete-albastre, rânjea pe pereții burdușiți. (...). Ploaia, cântec trist și melancolic răpăia în geamuri ca în niște tinichele, vântul fluiera strident prin coperișul spart al casei, ca o jale disonantă. Dungi și panglici roșii săgetau cerul în depărtare, și dispăreau vibrând în tunete vijelioase. Frunzele sângerate ale castanilor vuiiau ca o vrajă bizară și cădeau sunând”. Și: „O bătaie convulsivă de aripi curma tăcerea, un țipăt lung și cobitor trezi sumbra întunecime...”. Și: „Era târziu. Fiul bătrânei se deșteptase speriat din niște visuri fioroase. Venise ora să-i dea o doctorie care se îngroșase pe fundul sticlei”.

„Tremurător, o destupă, turnă în lingură și se apropia de pat... Era un întuneric vag, candela se stinsese sfârâind. Bătrâna înghețase. Numai obraji îi mai tremurau”.

Moarte e publicat în *Liga ortodoxă*, Supliment literar, 10 noiembrie 1896. Un an mai târziu prezența lui Macedonski e mai vie, cel puțin în *Poem decadent*. Cu citații macabre din *Alex. Macedonski*: „În camera-i mortuară cadavrul zace pe masă înțepenit cu vârful ghetelor sale de lac în sus, cu mâinile încrucișate pe piept și cu capul pe o pernă îmbrăcată în olandă falsificată, a cărei albeață diatonică se spală cu albeața nematerială a razelor solare, care străbat pe furiș prin perdelele de la fereastră”.

Poate că ar fi vorba de sugestii sau fidelități macedonskiene. Noi ne-am îndreptat (și) către romanele de mai târziu ale scriitorului: „E o tăcere de țințirim: un miros cadaveric se exală din corpul încă neîmbălsămat al viitorului oaspe al pământului și înfățișară funebră a camerei se eclipsează prin strălucirea aurie a pervazurilor, care se răsfrânge în oglinzile venețiene, îmbrăcate cu zăbranic negru. Largile buchete de trandafiri sanguini striviți de stampă pe câmpul negru al ghețurilor de damască – asonanță și vocalizări de roșu-cardinal – își ritmau poema moleculară de culori arzătoare și vâlvorau între arsenicul verde al frunzelor, crestate la margine, de rugina pământului de Siena”.

Poemul decadent (5 noiembrie 1887) pare o presimțire a *Cimitirului Buna-Vestire*. Sau a unui capitol din *Ochii Maicii Domnului*: „Cu toate acestea mortul, pe frunte cu o pecetie din ce în ce mai enigmatică, înainta

sub poarta cea largă a vecinicii, înconjurat de făcliile ce-i solemnizau rămășițele. Spectrul său radios avea înfățișarea unui om care a petrecut o noapte de orgie la Alcazar și care se retrage spre domiciliu la ivirea primelor raze ale soarelui, ducând cu sine amintirea ei și punga sleită de amarurile vieții acesteia”¹.

Ieromonahul. Și prietenii săi. Despre moarte și înviere se va apropia atât prin „exercițiul scrisului” care îl leagă de Macedonski și de maeștri din jurul lui, cât și prin prietenii săi. Care îl apropie și îl despart de credință. De călugărie.

Prietenii tânărului Arghezi sunt Bogdan-Pitești, Galaction, Demetrius, N. D. Cocea. Bogdan-Pitești este o figură a începutului de secol – aberantă, dacă urmărim numeroasele scandaluri în care a fost implicat. Născut la Pitești în 1870 într-o familie de boieri, Bogdan-Pitești își face studiile într-un Paris al revoltelor, al convertirilor și al *noilor religii*. Îi cunoaște pe Moreas, Verlaine, Mallarmé, Peladan. Scrie în franceză, publică prin revistele franceze, îl cultivă pe Macedonski și îi ia sub pulpana sa – o crotitoare? demonică? – pe adolescenții Arghezi și Galaction. Dacă ar fi să ne luăm după amintirile lui Mateiu Caragiale sau ale lui Ion Vinea, este primul libertin al provinciei dunărene. Iar dacă ar fi să ne luăm după Galaction, a fost înzestrat cu o intuiție fără de pereche. Așa cum arată Florian Faifer în studiul pe care i-l consacră „apologetul lui Macedonski avea, neîndoielnic, stofă de eseist, chiar dacă nu și stăruință. Diletant superior, îi lipsesc ambițiile și tenacitatea profesionistului. Spiritul său critic se consumă în scâpărările de inteligență, care prin maliții în răspăr, butade enorme și sentințe autoritare, delectau lumea cafenelelor, a cenaclurilor și a saloanelor bucureștene”².

Nu s-a insistat suficient asupra relației lui Bogdan-Pitești cu Sâr Peladan, convertitul, și a vizitei pe care acesta o face în București. E o vizită cu ecouri literare, cel puțin în scrisul lui Arghezi și Galaction, cei care îl citiseră. În nevoia de zei noi, Sâr Peladan putea fi unul. Convertit, estetic, erou al unei

¹ Tudor Arghezi *Cimitirul Buna-Vestire* Poem Prefață de Eugen Simion, Jurnalul Național, 2011, p. 210

² Florian Faifer, *Între umbre și penumbre: Al Bogdan-Pitești, în Revista de istorie și teorie literară*, ianuarie-iunie 1989, pp. 251-255.

religii noi, el așează în opera sa un mit central: mitul androgenului¹. Șocul e pe care îl vor fi trăit „androgini” Arghezi și Galaction va fi fost puternic, apelul lor la călugărie echivalând, probabil, trecerea la *altă religie* pe care o trăiseră maeștri lor². Arghezi, au subliniat toți comentatorii săi din anii douăzeci sau anii treizeci, este o *natură duală*: pe de o parte, vocația sa este ascensională, tinzând către înălțimile purificatoare, mântuitoare, către întâlnirea aceluia Dumnezeu al ultimei taine, pe de alta, este acut telurică, una coborâtoare, preocupată de imaginea pământescă și de devenirea ei. Pe de o parte, vom întâlni în eseurile, tabletele, cărțile lui țările mirabile, geografiile paradisiace (Oltenia ar fi una dintre acestea), pe de alte parte, locurile infernale, în care abundența grotescului numește succesivele degradări. *Tablete din Țara de Kutu* ar fixa geografiile acestui spațiu.

Dar dualitatea argheziană trebuie dusă și mai înainte: pe de o parte, dacă încercările de a urca, de a descoperi universul purificat al sfințeniei duc spre o literatură a grației, pe de alta, subterana infernală naște sau definește monștrii. Monștrii care sunt totuși (uneori) ființele lui Dumnezeu și poartă – ar putea purta – mesaj sfânt.

Și spațiul intim este marcat de această dihotomie: locuințele sunt (ar putea fi) copii ale celor din Ierusalimul ceresc, copii staulului în care a venit pe lume Iisus. O lume îmbisericită știe cum să-și construiască locuința în care să pogoare spiritul sfânt. Pe de alta, poetul pare fericit a descrie spațiile subteranei, închisorile, încăperile de tortură, incapabile să-și asume valorile sacre. *Flori de mucigai* evocă nu doar resursele baudelairene ale modernității, ci și experiențe ale păcătuirii și ale răscumpărărilor...

¹ Vezi Nelly Emont, *Le mythe de l'Androgyne dans l'oeuvre de J. Péladan*, în *Les Péladan*, Dossier conțu et dirigé par Jean Pierre Laurent et Victor Nguyen, *L'Age d'Homme*, «Les Dossiers H», 1990, pp. 88-95.

² „În ziua de 4 ianuarie (1919, n.n.), am petrecut câteva ore în tovărășia amicului N.D. Cocea. S-a înapoiat în București de vreo lună-două, și ne-am mai văzut odată, dar mai mult în treacăt. Revăd întotdeauna cu interes pe acest om atât de complicat, atât de greu de definit și atât de amestecat în viața mea. (...) De ce omul acesta mi-este mai drag decât Arghezi ori decât Duca? Moralmente, este inferior și unuia și altuia, în înțelesul că nu poți să pui mult teamei pe ideile, pe hotărârile și pe jurămintele lui. Arghezi nu va uita prea curând jurămintele date. Duca, deși este prin temperament panglicar politic, are laturi precise și oneste, în poligonul lor sufletesc Cocea nu-i decât un torent capricios, infinit variabil...”

Și Galaction relatează cu încântare o confruntare dintre prietenul său și Troțki (Gala Galaction, *Jurnal*, Editura Minerva, 1977, pp. 50-51)

Evocând dublul Galaction-Arghezi uităm adesea că cei doi au fost colegi, apropiați, prieteni, *înfrății* cel puțin în anume segmente ale devenirii lor, cu N.D. Cocea, antiregalist frenetic, libertin, propagandist al stângii și cu I.G. Duca, om politic de mare importanță în evoluția liberalismului în România, doctrinar politic și memorialist (scriitor) substanțial. El să fie Ministrul din Cimitirul Buna-Vestire? Pamfletar viguros, jurnalist energetic, romancier cu numeroase căderi în vulgaritate, N.D. Cocea ar putea fi o copie, pentru anii douăzeci, a lui Bogan-Pitești. Alături de I.G. Duca, alcătuiește un sistem de oglinzi necesar înțelegerii raportului dintre sacru și profan în România primei jumătăți a veacului XX.

Alte itinerarii, alte înrudiri. Importantă este, ne arată ultimul cercetător important al rădăcinilor lui Tudor Arghezi, *Istoria metalurgiei din Vlăhița* (1983) de unde se poate afla în anii 1840 – 1850 forța de muncă din Vlăhița s-a completat cu minieri și metalurgiști aduși din Bucovina. De acolo vin bunicii lui Arghezi, cei dinspre mamă. Familia Ergesi Janos – Balaschin Maria era una dintre familiile bucovinene colonizate aici. Scrie Ferenczes Janos: „Tata și bunicii (și străbunicii, n.n., C.U.) dinspre tată ai Rozaliei fiind germani, ea avea tot dreptul să se declare, în acte, de naționalitate germană. Însă limba maternă, de pe urma mamei, origine din satul secuiesc Racu-Ciuc, era cea maghiară!”

Putem să recitim opera lui Arghezi pornind chiar de la poemul care deschide *Cuvinte potrivite*, testamentul său: „Nu-ți voi lăsa drept bunuri după moarte/ Decât un nume adunat pe-o carte/ În seara răzvrătită care vine/ De la străbunii mei până la mine”.

De ce a scris atât de frumos Arghezi despre germani în anii 1915-1916? De ce (mai) sunt, se întreabă Arghezi, germanii respinși de români? Cine sunt cu adevărat ei?

„Germanii au fost dimpotrivă coloșii drumului către Bazilica noastră și mulți dintre aceia care s-au întors să scuipe cu mândrie soclul statuilor până ierienerate și-au odihnit o viață întreagă opulentele digestii la umbra pardosită cu pulbere, moale ca puful, de aur. Unirea germană voința germană, energia germană, soclul social german care strânge într-o singură cuirasă de fier poporul german în jurul unui împărat mândru să-l comande și să cadă în mijlocul lui, sunt pilde pentru noi”, scrie în *Cronica*, aprilie 1915.